

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії
НУ «Запорізька політехніка»
проф. Віктор ГРЕШТА
«23» квітня 2026 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності
С2 «Політологія»
для вступників освітньо-наукового ступеня доктор філософії (PhD)

Програму вступного випробування до аспірантури зі спеціальності С2 «Політологія» розроблено в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з даної спеціальності та призначено особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста), і які мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, для продукування нових ідей, оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення. Вступник до аспірантури повинен продемонструвати повноту знань категорійно-понятійного апарату, нових підходів до трактування окремих понять, категорій та термінів, розуміння їхньої сутності, а також знання фактів, термінології, структур, принципів, закономірностей, методів і засобів політичної науки. Вступник до аспірантури повинен також продемонструвати здатність аналізувати проблему з різних точок зору, показати знання політичних явищ та процесів, діапазон володіння вміннями й навичками операційного рівня, методичну грамотність, зокрема сформованість конструктивно-планувальних, проектувальних, комунікативно-навчальних і дослідницьких умінь. Рівень знань, умінь і навичок вступників до аспірантури оцінюється балами відповідно до критеріїв оцінювання.

ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ

Вступний іспит зі спеціальності С2 «Політологія» для вступників освітньо-наукового ступеня доктор філософії (PhD) проводиться у вигляді тесту. Вступний іспит проводиться очно, в приміщеннях університету. У виняткових випадках, іспит може проводитися у дистанційному форматі, з використанням інформаційного сервісу Системи дистанційного навчання НУ «Запорізька політехніка» (для вступників, які зареєстровані та перебувають на тимчасово окупованій території – за зверненням вступника). При використанні дистанційного формату проведення іспиту, обов'язковою є процедура ідентифікації вступника та відеофіксації іспиту.

Використання вступником будь-яких додаткових матеріалів, довідників, електронних пристроїв та ресурсів, допомоги сторонніх осіб під час складання іспиту не допускається.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань вступників відбувається за 100-бальною шкалою, або ухвалюється рішення про негативну оцінку вступника «незадовільно».

Іспит складається з 40 питань, вірна відповідь на кожне з яких оцінюється в 2,5 бали.

Тест може проводитись як з використанням паперових носіїв, так і з використанням комп'ютера в Системі дистанційного навчання НУ «Запорізька політехніка». Якщо робота виконується на паперовому носії, питання, в яких зазначено більше однієї відповіді, оцінюються в 0 балів (окрім випадків, коли одна з відмічених відповідей на запитання акуратно закреслена вступником, а інша зазначена акуратно та чітко).

Усі попередні кроки та міркування, що приводять до відповіді на питання, можуть виконуватися вступником на чернетці, та не беруться до уваги при оцінюванні роботи.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ІСПИТУ

При підготовці завдань вступного іспиту зі спеціальності С2 «Політологія» комісія виділила такі основні розділи з переліком тем:

1. Політика як суспільне явище та наука:

- Політика як суспільне явище.
- Політичні та неполітичні відносини.
- Економічні, соціальні та духовні детермінанти політики. Об'єкти і суб'єкти політики.
- Поняття «політичний інститут».
- Політичні інститути в Україні.
- Соціальні групи та спільності в політиці.
- Інтереси та потреби в політиці. Інститут церкви і політика.
- Функції політики.
- Багатогранність політики: політика як управління та як мистецтво.
- Раціональне та ірраціональне в політиці.
- Політика і мораль.
- Влада як суспільне явище.
- Різновиди влади. Інститути влади в Україні.
- Виникнення та джерела політичної влади.
- Обумовленість влади соціально-економічними та культурно-духовними чинниками. Функції політичної влади, її ресурси.
- Основні форми політичної влади: панування, керівництво та управління.
- Політичне панування та легітимність.
- Носії політичної влади.
- Способи і форми здійснення влади.
- Специфіка організації та функціонування державної влади в умовах

демократичних і недемократичних політичних систем.

- Структура інститутів політичної влади в Україні.
- Органи державної влади та органи місцевого самоврядування в Україні.

2. Історія світової та вітчизняної політичної думки:

- Світова політична думка.
- Основні ідейно-політичні течії сучасності.
- Місце політичних теорій та ідей у становленні та розвитку цивілізації.
- Політична ідеологія як форма політичної свідомості і явище політичної культури.
- Ідеологія і наука.
- Теоретико-концептуальний, програмовий та практично-політичний рівні ідеології.
- Основні етапи розвитку світової політичної думки.
- Політичні доктрини Античності: Сократ, Платон і Аристотель.
- Значення політичних поглядів античності для подальшого розвитку політичної науки.
- Політологічний аналіз праць Аристотеля «Політика» та Платона «Держава».
- Загальна характеристика політичних доктрин епохи Відродження та Реформації.
- Політичні погляди Н. Макіавеллі про політику держави, влади та спосіб її реалізації, макіавеллізм як політична доктрина.
- Політологічний аналіз праці Н. Макіавеллі «Державець».
- Вплив ідей Реформації на суспільнополітичний розвиток європейських держав (М. Лютер, Ж. Кальвін).
- Історична обумовленість виникнення класичного лібералізму та консерватизму (Дж. Лок, Ш.-Л. Монтеск'є, Е. Берк, Дж. Міль).
- Історична обмеженість та вади класичного лібералізму.
- Цінності консерватизму (Е. Берк).
- Політичні ідеї кінця XVIII - початку XIX ст. (Б. Франклін, Дж. Адамс, Т. Джефферсон, Дж. Медисон, І. Кант, Г. Ф. Еггель).
- Історична обумовленість виникнення соціал-демократичного напрямку суспільно-політичної думки.
- Соціал-реформістська та революційна течії соціал-демократії. К. Маркс, Ф. Енгельс - засновники марксизму.
- Суспільно-політичні погляди Е. Бернштейна.
- Критика марксистської доктрини у праці Ф.-А. фон Хайека «Шлях до рабства».
- Основні політологічні концепції сучасності.
- Особливості сучасного соціального лібералізму (неолібералізму, лібертаризму).
- Цінності сучасної соціал-демократії.
- Загальна характеристика сучасної західної політології.
- Особливості розвитку політичної науки в США та Європі.
- Біхевіористський напрям у дослідженні політики (Ч. Меріам, Г. Ласуел, Дж. Кетлін).

- Системний аналіз влади (Т. Парсонс, Д. Істон). Глобалізм і антиглобалізм. Пацифізм. Фемінізм.
- Українська політична думка.
- Політична думка Київської Русі.
- Ідеї політичного і національного відродження України (П. Могила, І. Вишенський, С. Яворський).
- Українська політична думка козацько-гетьманської доби (II половина XVII - кінець XVIII ст.).
- Конституція П. Орлика як втілення української державницької ідеї.
- Духовно-моральний підхід до політики у поглядах Г. Сковороди.
- Політичні ідеї членів Кирило-Мефодіївського братства. М. Драгоманов - фундатор політичної науки в Україні.
- Українська політична думка другої половини XIX - початку XX ст. (М. Драгоманов, І. Франко, Ю. Бачинський, В. Вінниченко, М. Грушевський, С. Дністрянський, М. Міхновський, Ю. Липа, В. Читинський, М. Сціборський).
- Сутність та особливості націонал-комунізму: М. Скрипник. В. Шахрай, О. Шумський, М. Хвильовий.
- Протиріччя інтегрального націоналізму: Д. Донцов.
- Національнодержавницькі ідеї провідників національно-визвольного руху XX ст.
- Проблеми розвитку суспільно-політичної думки часів незалежності України.

3. Політичні системи, держава та громадянське суспільство:

- Поняття та структура політичної системи, її місце та роль в життєдіяльності суспільства.
- Функції і типологія політичної системи.
- Ідеологічна та культурно-духовна підсистема політичної системи.
- Типи політичних систем.
- Політичний режим як сукупність засобів і методів здійснення влади.
- Ознаки політичного режиму.
- Типологія політичних режимів.
- Особливості формування політичного режиму в Україні.
- Політико-правова система сучасної України.
- Теорії націй: комунікативна, етатистська, етніцистська, інструменталістська (К. Дойч, К. Каутський, І. Сталін, Е. Гелнер, Б. Андерсон).
- Міжнаціональні конфлікти у світі.
- Право націй на самовизначення та його реалізація в Україні.
- Націоналізм, як конструктивний елемент етногенезу.
- Поняття демократії.
- Принципи та типи демократії.
- Історична обумовленість форм демократії.
- Демократичні процедури та їх спотворення.
- Концептуальні моделі демократії: теорії еліт та участі.
- Модель демократичного устрою в Україні.

- Історична еволюція концепцій громадянського суспільства.

- Поняття, принципи, структура та функції громадянського суспільства.

Становлення громадянського суспільства в Україні.

- Громадянське суспільство та демократія.

- Солідарність як основа життєдіяльності громадянського суспільства.

- Взаємовідносини між громадянським суспільством і державою.

- Поняття, ознаки, функції та типи держави.

- Основні теорії походження держави.

- Поняття, ознаки та принципи правової держави.

- Законодавча влада в Україні.

- Президент України як глава держави.

- Виконавча влада в Україні.

- Судова влада в Україні.

- Форми державного правління.

- Республіки, їх особливості та характеристика.

- Президентська, парламентська та напівпрезидентська республіки.

- Особливості республіканської форми правління в Україні.

- Монархічні держави: конституційні та абсолютні монархії.

- Форми адміністративно-територіального устрою держави.

- Україна як унітарна держава.

- Федеративна держава.

- Конфедерація.

- Проблеми і тенденції розвитку сучасних демократичних держав.

- Поняття, сутність та функції політичних партій.

- Класифікація політичних партій.

- Типологія політичних партій.

- Поняття, зміст і різновиди партійних систем.

- Поняття, сутність та функції громадських організацій.

- Класифікація громадських організацій.

- Роль громадських організацій в політичному житті суспільства.

- Виникнення і розвиток громадсько-політичних організацій та рухів в Україні.

- Політичні еліти і лідерство.

- Роль еліт в розвитку українського суспільства.

- Поняття політичних еліт як суб'єкта політики.

- Шляхи формування сучасної української політичної еліти.

- Природа і соціальна сутність політичного лідерства в Україні.

- Теоретико-методологічні концепції лідерства.

- Типологія політичного лідерства.

- Соціальні вимоги до політичного лідера.

- Проблеми та перспективи політичного лідерства в Україні.

- Види виборчих систем в Україні.

- Виборчі системи України та європейських держав.

- Класифікація виборів.

- Мажоритарна виборча система та її характеристика.

- Пропорційна виборча система.

- Змішана, консенсусна і куріальні виборчі системи.
- Поняття та етапи виборчого процесу.
- Виборчі технології.
- Виборче законодавство України.
- Поняття, суб'єкти, методи аналізу та форми існування політичного процесу,
- Сутність та особливості концепції демократичного транзиту.
- Лібералізація як передумова демократизації.
- Політична діяльність і політичні відносини.
- Соціальна та політична активність в Україні.
- Колективна активність: масові дії, колективна поведінка (натовп, аудиторія, публіка), колективна дія (громадський рух).
- Політична участь та її форми.
- Організовані та стихійні форми участі.
- Автономна та мобілізаційна участь.
- Змагальна та авторитарна мобілізація.
- Політична участь громадян в демократичних і тоталітарних суспільствах.
- Форми масової мобілізації громадян.
- Електоральна поведінка.
- Види референдумів.
- Соціальний протест та його форми.
- Конвенційна і неконвенційна політична участь.
- Демонстрація та мітинг, їх соціальнополітичні функції.
- Особливості Помаранчевої революції та Революції Гідності в Україні.
- Геополітичний вимір світу.
- Україна в умовах глобалізації.
- Параметри виміру глобалізації та форми її прояву.
- Поняття глобальних проблем людства, їх класифікація.
- Поняття постіндустріального та інформаційного суспільства.
- Проблеми взаємозв'язку людини та природи у глобалізованому світі.
- Політична філософія виживання людства.
- Вплив глобальних проблем на світову політику.
- Політична відповідальність в епоху глобалізації.
- Небезпека локальних збройних конфліктів.
- Поліетнічність сучасного світу і глобалізація.
- Гуманітарні чинники світової політики.
- Проблема подолання відсталості та бідності.
- Міжнародна міграція, її причини та наслідки.
- Поняття міжнародного порядку та його особливості в сучасних умовах.
- Сутність і основні концепції зовнішньої політики.
- Співвідношення зовнішньої і внутрішньої політики.
- Національні інтереси і зовнішня політика.
- Політика балансу сил і державний суверенітет.
- Політична стабільність, політичні та збройні конфлікти.
- Фактор сили в міжнародних відносинах.
- Управління силовими методами і міжнародні переговори.

- Зовнішня політика незалежної України.
- Концептуально-теоретичні основи зовнішньої політики незалежної України.
- Україна, ЄС та НАТО - практично-політичні засади співпраці.
- Збройна агресія Російської Федерації проти України: її причини та наслідки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 348 с.
2. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Загальна теорія політики: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
3. Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Історія українських та зарубіжних політичних вчень: навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 226 с.
4. Горбач О. Н., Демшичак Р. Б. Політологія: навч. посіб. Львів, 2013. 260 с.
5. Горлач М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 840 с.
6. Дмитренко М. А. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції. Київ, 2008. 342 с.
7. Журавльов Д., Коротюк О., Лавринович О. Історія політичних і правових вчень. Від стародавніх часів до XVII століття. Київ: ОВК, 2021. 237 с.
8. Зозуля Є. В., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.
9. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми; І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
10. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. Чернівці: Книги-XXI, 2019. 272 с.
11. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 594 с.
12. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико-правова система України: підручник / за загл. ред. В. М. Кириченка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 304 с.
13. Кириченко В. М. Політичні системи світу: кредитно-модульний курс: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 218 с.
14. Кириченко В. М., Соколенко Ю. М. Словник основних політико-правових термінів: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. 62 с.
15. Кириченко Ю. В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні в контексті європейського досвіду: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 540 с.
16. Концепція зовнішньої політики України (робочі матеріали за підсумками 2019 р.) / за редакцією Корсунського С., Габер Є., Веселовського А., Шелест Г. Дипломатична академія України, 2020. 71 с.
17. Кудряченко А. І., Рудич Ф. М., Храмов В. О. Геополітика: підручник. Київ: МАУП, 2004. 296 с.
18. Кузь О. М., Коротков Д. С., Михайличенко Д. Ю., Бровко О. В.. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с.

19. Любохинець Л., Шавкун В., Бабич Л. Історія політичних та економічних вчень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 294 с.
20. Пахарев. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: навч. посіб. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 182 с.
21. Політико-правова система України: курс лекцій: навч. посіб. / за загл. ред. В. М. Кириченка. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 204 с.
22. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за загл. ред. Н. М. Хоми; Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін. Львів: «Новий Світ-2000», 2017. Т. 2. 535 с.
23. Політологія: підручник / за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2018. 460 с.
24. Політико-правова система України: курс лекцій: навч. посіб. / за загл. ред. В. М. Кириченка. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 204 с.
25. Політико-правові інститути сучасності: структура, функції, ефективність / за загл. ред. М. І. Панова, Л. М. Герасіної. Київ: Ін Юре, 2005. 320 с.
26. Політологія: навч. посіб. / під ред. В. Г. Воронкової. Запоріжжя: ЗДІА, 2008. 232 с.
27. Політологія: підруч. / за ред. М.М. Вегеша. 3-те вид., переробл. і доп. Київ: Знання, 2008. 384 с.
28. Примуш М. В. Політичні партії: історія та теорія: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2008. 416 с.
29. Рудич Ф. М., Балабан Р. В., Ганжуров Ю. С. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: навч. посіб. Київ: Либідь, 2008. 440 с.
30. Требін М. П., Герасіна Л. М., Погрібна В. Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. Харків: Право, 2016. 540 с.
31. Ханстантинов В. О. Політичні інститути і процеси: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 144 с.
32. Чайковський Ю. В., Харитонов Р. В. Міжнародні відносини та світова політика: навч.-метод. посіб. Одеса, 2022. 43 с.
33. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 472 с.

Затверджено на засіданні фахової атестаційної комісії з проведення вступного іспиту із спеціальності С2 «Політологія», для вступників ОНС доктор філософії
«23» квітня 2026 р.

Голова комісії

Юрій КИРИЧЕНКО